

Lavotta János emlékezete – most és száz évvel ezelőtt

Száz évvel ezelőtt, 1920-ban emlékezett meg a zenevilág Lavotta János (1764–1820), a „magyar Orfeusz” halálának centenáriumáról, és most, a bicentenárium idején a művész ismét megszólítja a muzsikustársadalmat, hogy példáján keresztül saját viszonyainkkal, önmagunkkal vessünk számot. Két évszázad nem csak arra elegendő, hogy az egykor megbecsült név fénye elhalványuljon, de ennyi idő során a rá emlékezők generációi is feledésbe merülhettek már. Azaz az ő egykori erőfeszítéseik is, melyekkel a nagy muzsikusként adóztak, „történelem”-mé váltak, megemlékezéseik szándéka és mondanivalója pedig számos tanulsággal szolgál a mi számunkra is.

Ki volt Lavotta János?

– kérdezhetjük még azelőtt, hogy a „kóbor hegedűs” emlékezetére térnénk. Életéről és művészetéről sajnálatosan kevés adattal rendelkezünk, a kérdést azonban újra meg újra fel kell tennünk, talán nem is annyira a válasz, hanem önmagunk kedvéért. A lexikonok és a zenetörténeti írások alig néhány tucatnyi információt tartalmaznak a hegedűművész-zeneszerző életéről, aki 1764-ben született Pusztafödémesen, Pozsony vármegyében (nemesi előneve ‘izsépfalvi és kevelházi’), középiskolai tanulmányait Nagyszombatban és Pozsonyban végezte, majd a 80-as évek közepén jogot hallgatott Pozsonyban

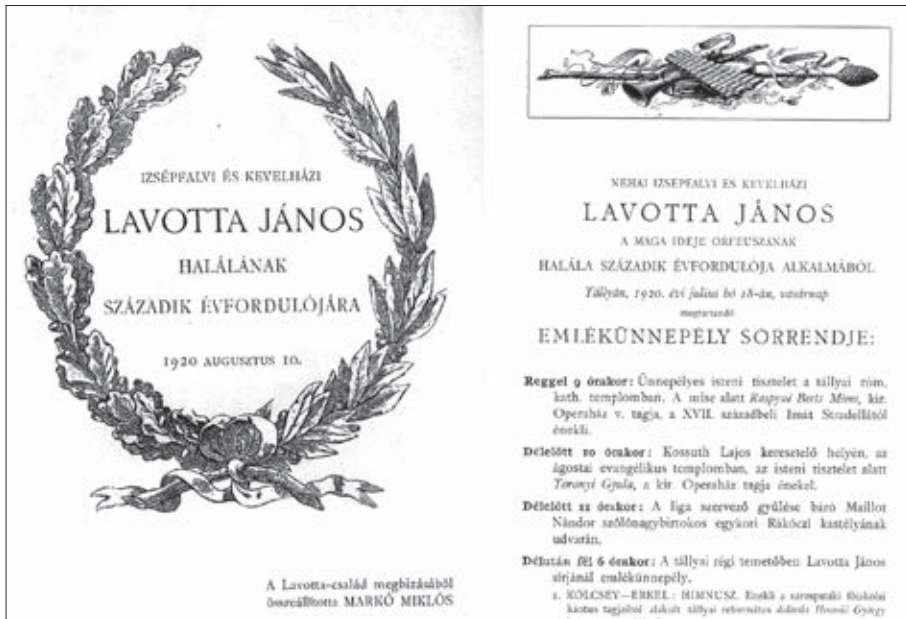
Lavotta János

és Pesten. Pályáját utóbbi helyen kezdte kormányhivatalnokként, egy évig magántanító volt Zichy Károlynál, 1792-ben, 28 évesen azonban végleg a zenészhivatást választotta. Nehezen viselte a kötöttségeket, ezért sehol sem tudott megmaradni néhány évnél tovább. Az 1792–3-as évadban a pest-budai magyar színjátszó társaság, 1802 és 1804 között a kolozsvári színtársulat zenei vezetője volt, közben a 90-es évek végén Miskolcon tartózkodott. Életének nagy részében vándor életmódot folytatott, zenét tanított és nemesi kúriákon muzsikált. 1820 nyarán egy barátjánál vendégeskedett Tállyán, itt hunyt el augusztus 11-én. Túlságosan szerette a jó magyar borokat, végzetét is jórészt ez okozta.

Lavotta a magyar verbunkos zene úttörője volt, Bihari Jánossal és Csermák Antallal együtt az ún. „verbunkos triász” tagja. Az elsők közé tartozott, aki megpróbálta továbbfejleszteni a kis tánccsoportokat azáltal, hogy ezekből programzenei szviteket állított össze (*Nota Insurrectionalis Hungarica* az 1797-es nemesi felkelés alkalmából; *Szigetvár ostroma*). Emellett számos kisebb hegedűdarabot és dalt komponált, fennmaradt zeneművei azonban önmagukban csak töredékes képet adhatnak a jelentőségéről. Ugyanakkor előadóművészi tetteit, a kép- és hangrögzítés korát megelőzően, legfeljebb az emlékezet tarthatta életben, néhány emberöltő elteltével pedig csupán néhány országszerte ismert dal őrizte a nevét.

Lavotta legendája a 20. század elején

Az említett 1920-as évfordulót megelőző két évtizedben azonban kedvező fordulat történt Lavottával kapcsolatban. Közel száz esztendő általában minőségi változást hoz egy-egy személy megítélésében: miután korának már utolsó, közvetett tanúja is eltávozott, neve vagy feledésbe merül, vagy legendává magasztosul. Lavottával az utóbbi történt. Életrajzának legtöbb eseményét, hegedűjátékának varázsát elhomályosította az idő, legendája viszont az évtizedek során lassan kicsírázott

A Lavotta-centenáriumra megjelent emlékfűzet címlapja és az emlékműsor részlete

és gyökeret vert a társadalomban, majd látványosan szárba szökken a 20. század elején.

Mire halálának centenáriuma emlékeztek, Lavotta alakja egy dicső korszak jelképe lett, aminek legendáiból – egy elvesztett világháborút követően – erőt meríthetett a megcsönkített ország testileg és lelkileg megnyomorított lakossága. De a hősökre hivatkozva öngazolást is nyerhetett a közelmúltban elkövetett vétkekért, ki ezért, ki azért – talán csak a „végső ítélőszék” mondja majd ki egyszer, hogy egy-egy helyzetben ki lehetett a vétkes, és ki az áldozat. Mindenesetre Lavottát, aki legfeljebb a tollával és vonójával harcolt a maga idején, az idő addigra már felülemelte az aktuálpolitika világán, példája és zenéje legalább annyi vigasztalást hozott a sok háborúságot és veszteséget követően, mint amennyire a hazafias buzdítás eszköze lehetett.

1920. július 18-án a Területvédő Liga egész napos Lavotta-emlékünnepet szervezett Tállyán: délelőtt ünnepi misét mondtak a helyi katolikus templomban, istentiszteletet tartottak az evangélikus templomban (Kossuth Lajos keresztelőhelyén), és gyűlést rendeztek a Rákóczi-kastély udvarán. Délután a temetőben zenével és beszéddel emlékeztek Lavotta sírja mellett, este pedig hangverseny következett a Fekete Sas fogadóban. Valamennyi eseményen hírneves művészek működtek közre a helyi dalárda és cigányzenekar mellett: Berts Mimi és Toronyi Gyula az Operaház, valamint Hegyi Anna, a Király Színház művésze énekelt, Somló Emma, a Nemzeti Színház tagja szavalt, Géczy Barnabás, az operazenekar tagja Lavotta egykori Stradivarius hegedűjét szólaltatta meg. A szólószámokat Radnai Miklós, a Zeneakadémia tanára (hamarosan az Operaház igazgatója) kísérte zongorán.

A fenti események részletes műsora nyomtatásban is

megjelent a Lavotta-centenárium alkalmával kiadott emlékfűzet első lapjain. A kiadványban ezt követően értékelést olvashatunk a zeneeköltő jelentőségéről és pályájáról *Lavotta János emlékezete* címmel, melynek megírására ki mást is kérhetek volna fel, mint a kor elsőszámú magyar hegedűsét, Hubay Jenőt. Hiszen az ő nevéhez fűződött a világhírű magyar hegedűiskola megreemtése, és 1919-es kinevezése óta a magyar zeneélet egyik hivatalos vezetőjének számított a Zeneakadémia igazgatójaként. Honfitársai joggal tarthatták Lavotta méltó utódának, hiszen nagy évtizede folytatta nagy sikerrel a „magyar Orfeusz” munkáját. Semmit sem vont le Hubay írásának értékéből, hogy az nem az említett alkalomra készült, hanem már két évvel korábban, 1918-ban megjelent, és a szóban forgó emlékfűzet mellett 1920 augusztusában az *Ország Világ* című képes hetilapban, majd egy évvel később *A Társaság* lapjain is napvilágot látott.

Daliás idők muzsikája

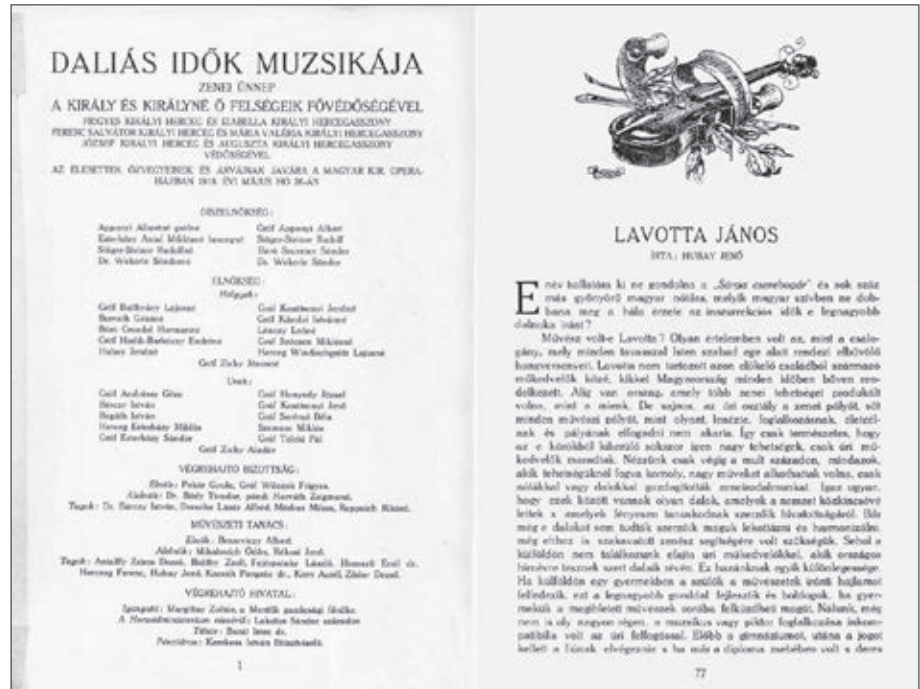
Hubay említett Lavotta-tanulmányának első megjelenése az 1920-as centenáriumi megemlékezés közvetlen előzményének számít, és a két esemény körülményein kívül a rendezők szándéka is hasonlóságokat mutat. 1918. május hó 26-án, *Daliás idők muzsikája* címmel, jótékony célú zeneünnepet rendeztek a Magyar Királyi Operaházban a háborúban elesettek özvegyeinek és árváinak javára, és az alkalomra díszes, reprezentatív kötetet adtak ki. Ebben kapott helyet Hubay írása is. A kötet a hangverseny alapötletét követte, amelyben a magyar történelem hősi korszakait elevenítették fel pompás díszletekkel és az adott korokból vett zenével és feldolgozásokkal, Tinóditól a kuruc nótákon és a napóleoni háborúk dalain át a szabadságharcig és a kortársakig, a még zajló világháború katonanótáival bezárólag (Hubay c-moll szimfóniájának két tétele is elhangzott a szerző vezényletével). Az est programján, melyet Haraszi Emil állított össze, két zenemű hangzott el Lavottától: a *Hallgató magyar* és a *Bokázó*, mindkettő Hubay zenekari feldolgozásában, Rékai Nándor vezényletével.

Lavotta zenéje tehát a magyar történelem egyik „daliás” korszakának jelképeként szerepelt, a művész pedig azon „hősök” előfutáraként kapott helyet, akik a még zajló, aktuális harci cselekmények résztvevői voltak. Ez

zel a kontextussal és a zene-
ünnepp alkalmából kiadott
kötet írsaival is kontrasztot
alkot Hubay Lavotta-tanul-
mánya, amelyben egyetlen
szó sincs a harci zenéről. Mi-
közben a szerkesztők Lavotta
alakját feltehetően a háború
dícső oldalának ábrázolására
akarták felhasználni, Hubay
kizárólag művészi kérdések-
kel foglalkozott. A közismer-
ten pacifista hegedűművész
mintha került volna minden
olyan kifejezést, amely a töb-
bi cikk tematikájához kap-
csolódott. Néhány cím a ki-
adványból: *A magyar katoná
a krónikában* (Beöthy Zsolt),
Az inszurrekció dalvilága
(Császár Elemér), *Liszt Fe-
renc harci zenéje* (Molnár
Géza), *A mai magyar katoná-
nóta* (Kacsóh Pongrác), *A
szabadságharc zenéje* (Cserna Andor). Haraszi Emil A
tárogató című tanulmányának címe a fentiekől eltérő
témát ígért, a szerző azonban már az első mondatok
hangütésével a kötet egészéhez közelítette írását:
„Legnemzetibb hangszerünk a tárogató. Korhadtt öblé-
ben évszázados keservek, rég lezajlott csaták emlékei, rég
porladó hősök harci kiáltásai szunnyadnak.”

A Hubay által megrajzolt Lavotta-portré is egy hőst
ábrázol, olyant azonban, aki kard helyett a művészetel-
vel szerzett dicsőséget hazájának. A tanulmányt csupán
egyetlen kifejezés, az első mondat „inszurrekció” jelző-
je kapcsolja a *Daliás idők* témájához, hogy segítségével
kijelölje a helyét az operaházi est időrendjében: „E név
hallatára ki ne gondolna a „Sárga cserebogár” és sok
száz más gyönyörű magyar nótára, melyik magyar szív-
ben ne dobbanna meg a hála érzete az inszurrekciós
idők e legnagyobb dalnoka iránt?”

Hubay ezután találóan írta le Lavotta korának társad-
almi viszonyait, melyek nem kedveztek a nemesség
tagjainak, ha ki akarták bontakoztatni művészi tehetsé-
güket. Először azokat a körülményeket vázolta, melyek
szorításából másfélszáz évvel korábban Lavottának is ki
kellett törnie. „Alig van ország, amely több zenei tehet-
séget produkált volna, mint a mienk. De sajnos, az úri
osztály a zenei pályát, sőt minden művészi pályát, mint
olyant, lenézte, foglalkozásnak, életcélnak és pályának
elfogadni nem akarta. Így csak természetes, hogy az e kö-
rökből kikerülő sokszor igen nagy tehetségek, csak úri
műkedvelők maradtak. [...] mindazok, akik tehetségük-
nél fogva komoly, nagy műveket alkothattak volna, csak
nótákkal vagy dalokkal gazdagították zeneirodalmun-
kat. [...] Sehol a külföldön nem találkozunk efajta úri

A *Daliás idők muzsikája* belső címlapja és Hubay Jenő írásának kezdete

műkedvelőkkel, akik országos hírnévre tesznek szert da-
laik révén. Ez hazánknak egyik különlegessége. [...] Ná-
lunk, még nem is oly nagyon régen, a muzsikás vagy pik-
tor foglalkozása inkompatibilis volt az úri felfogással.
Előbb a gimnáziumot, utána a jogot kellett a fiúnak el-
végeznie, s ha már a diploma zsebében volt s deres fővel
valamely állami vagy városi hivatalban elhelyezkedett,
ám akkor, szabad óráiban a művészetel is foglalkozha-
tott. Persze ekkor már késő volt. [...] Hiába tehetséges va-
laki, ha nem képezi magát a legalaposabban s nem fej-
leszti tehetségét kora ifjúságától kezdve a legnagyobb és
legkitartóbb szorgalommal.”

Az idézett szakasz megelőzően Hubay feltette a kér-
dést: „Művész volt-e Lavotta?” Válaszának természeti
hasonlatával egyszerre helyezte magas régiókba Lavotta
teljesítményét, és emelte ki autodidakta vonásait:
„Olyan értelemben volt az, mint a csalogány, mely min-
den tavasszal Isten szabad ege alatt ren desi elbűvölő
hangversenyeit.” Hubay nyilvánvalóan nem végzett for-
ráskutatást Lavotta pályáját illetően, ismereteit a kézi-
könyvekből és kollégáitól szerezte. Tudomása volt a mű-
vész zenei tanulmányairól, melyek révén kiemelkedett
korának dilettáns muzsikusi közül: „Lavotta azonban
dacára előkelő származásának, nem tartozott a népdal-
költők azon csoportjához, kik a kottákat alig ismerték,
hanem komolyan foglalkozott a zenével. Hegedülni
rendszeresen tanult; sőt midőn atyja őt 1784-ben húsz
éves korában a katonaságtól kiszabadította, Bécsbe
küldte zenei kiképzésének befejezése végett és ott, mint
mondják, zeneelméleti és zeneszerzési tanulmányokat
folytatott. Tehát bizonyos fokig képzett zenésznek lehet-
ne őt minősíteni.”

A feltételes mód használata azonban már a zeneakadémiai professzor szigorú ítéletét előlegezi, melyet Hubay nem a feledés homályába veszett életrajzi adatok, hanem a fennmaradt művek nyomán fogalmazott meg: „*Amde szerzeményeinek művészi becsét mérlegelve mégis azon kritikai megállapításhoz jutunk, hogy műveiben szebbnél szebb, ihletett, költői gondolatokkal találkozunk ugyan, de kidolgozás tekintetében alig emelkednek művészi magaslatra. Lavotta a legegyszerűbb tánc- és dalformákból kibontakozni nem tudott. Ebből következő zenei képzettsége és szaktudása csak felületes lehetett.*”

Hubay tehát a számára elérhető források alapján Lavotta pályájának és zenei hagyatékának tárgyilagos megítélésére törekedett, a művész szerepének és jelentőségének megfogalmazásában pedig korának általános véleményét foglalta össze. Az ő szavai azonban lényegesen nagyobb és maradandóbb hatást keltettek az ország zenésztársadalmában, mintha ugyanazokat bárki más vetette volna papírra. Tanulmánya végén, a társadalmi környezet és a zenei képzettség leírása után piederstálra emelte hőstét, talán arra is utalva, hogy nem az inszurrekciós „idők” voltak „daliások”, hanem Lavotta maga: „*És Lavotta működése mégis rendkívül nagy jelentőségű a magyar zene fejlődésében. Ő több ebben egy láncszemnél, ő valóságos kapocs a múlt és jelen között. [...] Ha Lavotta a magyar zenét nem vitte volna egy lépéssel előbbre, úgy később a Bánk bán sem íródott volna. [...] előhírnöke és előkészítője volt a magyar művészi zene megszületésének. [...] Milyen tűzről pattant magyarság van az ő tánczenéjében! Mennyi eredetiség, mennyi szív, mennyi változatosság! De ha ő csak a „Lavotta első szerelme” című megható hallgatójával és az örökszép „Cserebogár, sárga cserebogár” dallal ajándékozta volna meg nemzetét, ez is elég lenne, hogy emlékét ne csak kőbe vésjük, hanem szíveinkben mindenkor kegyelettel őrizzük!*”

A sors iróniája, hogy Hubay éppen arra a két dallamra hivatkozott, amelyeket akkoriban lépten-nyomon Lavottával kapcsoltak össze, de amelyeket feltehetően nem ő komponált. Ez szinte jelképesen sűríti magába Lavotta és zenéje egész sorsát: a művésznek nehéz és hányatott volt az élete, műveinek azonban ennél is kedvezőtlenebbül alakult a története. A verbunkos zene egyik megteremtőjének a neve hiába van immár kétszáz éve a köztudatban, személyéről és alkotásairól mégis megdöbbentően keveset tudunk. Mire – jókora késéssel – felismerték és elismerték valódi jelentőségét, addigra alakját már csak a fakuló emlékezet őrizte, és művei jelentős részének is nyoma veszett.

Lavotta első szerelme és a Sárga cserebogár

Ha eltekintünk a műjegyzékek és biográfiák tudományos szempontjaitól, felmerül a kérdés: a társadalom számára van-e annak jelentősége, hogy ki írta az említett, országszerte ismert dallamokat? Ma úgy tartják,

hogy a *Lavotta első szerelme* címmel ismert melódiát Kossovits József szerezte 1794-ben. Csokonai három évvel később, 1797-ben ennek dallamára írta *A reményhez* című versét – azaz előbb készült a dallam, és később a költemény. A kotta valóban Kossovits neve alatt jelent meg 1803-ban Bécsben, Csokonai versével együtt (a címlapon ez olvasható: „*A’ reményhez, óda. [...] Szerzette Csokonay Vitéz Mihály. A’ muzsikáját készítette Kossovits ur. Bétsben, 1803*”).

A zene datálást Kazinczy Ferenc 1810. márciusi levelében találjuk, melyben Zabolai Kiss Sámuelnek megemlítette a híressé vált, Csokonai által is felhasznált melódia születését: „*Kedves dolog lesz talán tudni az Úrnak, hogy a’ Földiekkal játszó Musicája Zemlény V[árme]lyében készült. Kosovics Józsefudvari Muzsicusa volt 1794-ben Szulyovszki Menyhértnek ’s barátja. Midőn ez Dec. 14-dikén Rákócson, a’ maga házánál, elfogattatott, ’s velem Budára vitetett, Kosovics a’ Szulyovszki szerencsétlenségére készítette azt a’ Musicai Compositiót.*”

Kazinczy 16 év távolából emlékezett 1794-es letartóztatására, melynek másnapján, a fogságban találkozott ismerősével, Szulyovszky Menyhérttel, akit vele egy napon fogtak el a Martinovics-féle összeesküvésben játszott szerepe miatt. Kossovits Szulyovszky zenetanítója volt Rákócon, és Kazinczy szerint az ő sorsára emlékezve komponálta lassú magyarját, amely később a *Földiekkal játszó...* szöveggel vált ismertté. A zenemű és később a dal létezéséről azonban mindketten csak utólag szerzhettek tudomást, talán már a börtönök alatt, talán 1801-es szabadulásukat követően.

Kazinczy bizonyosan azt tudta a dal keletkezéséről, amit leírt, de vajon jól tudta-e? Eljátszhatunk a gondolattal, hogy Kossovits valójában nem is komponálta szomorú énekét, hanem öntudatlanul, többé vagy kevésbé pontosan, csupán visszaemlékezett arra, amit korábban hallott valahol. A kor műkedvelői által ezerszámra készített úgynevezett „népdalok” viszonylag szűk formulakészlettel éltek, ezért ha egy jó képességű zenekedvelő nem is „ötödfélszáz” (lásd Pálóczi Horváth Ádám: *Ötödfélszáz énekek*), hanem csupán száz dallamot ismert már a stíluskörből, voltaképp bármikor produkálhatott egy-egy új változatot. Ugyanakkor az 1803-as kiadvány címlapján a „muzsikáját készítette” felirat egyaránt vonatkozhat magára a dallamra és annak feldolgozására, zongoraletétjének elkészítésére vagy átdolgozására (a strófák végén rövid köz-, ill. utójátékkal). Nehéz meghúzni a határt a kompozíció és a compiláció között, és sajnos azt sem tudni, hogy fél, ill. majdnem teljes évszázaddal később Fáy István gróf és Káldy Gyula minek alapján adta közre a dallamot *Lavotta első szerelme* címmel, illetve utóbbi milyen források nyomán datálta azt gyűjteményes kiadványában 1786-ra. Ez az időpont mindenesetre beleillik az események logikus rendjébe még akkor is, ha nem több pusztá feltételezésnél. Eszerint Lavotta 1786-ban komponálta (volna) a

A SZABADSÁGHARC ZENÉJE

IRTA: CSERNA ANDOR

Az újjászületett Magyarország legdicsőbb korszakának, az alig másfél évig tartott szabadságharcnak zenei emlékei között találva a magyar nép nótás természetével ellenkező meglepő megállapításra kell jutnunk. Ahogyan a szabadságharc Petőfi dihíribikus erejű, lángoló versein, néhány ragyogó szárnyalású, történelmi becsű szónoklaton kívül alig hagyott ránk egyéb nevezetesebb költői alkotást, nagyon gyéren buzog dallermű országunkban olyan melódia is, amely a negyvennyolcas idők foró hangulatában fogant volna és a szabadságharc történetével állna szerves kapcsolatban. Káldy Gyulának „A szabadságharc zenei emlékei”-ből készített nagy gyűjteménye, valamint dr. Fabó Bertalan alapos és értékes munkájának (A magyar népdal zenei fejlődése) a szabadságharc zenéjéről szóló fejezete ugyan látszólag ellentmondanak e megállapításnak, de nem szabad elfelejteni, hogy a szabadságharc alatt divó dalok legtöbbjét nem a magyar önállóság ébredése, nem a népszabadság megteremtése vagy a Görgei, Klapka, Damjanich vezérélete alatt aratott győzelmek váltják ki a szívekből. Ott éltek azok már régen, énekelték őket azelőtt is. A szabadságharc honvédei a táború mellett, az ütközetek után tartott pihenőknél a falujokból magukkal hozott nótát dalolták, mint ahogyan a mostani háborúban is minden egyvidékről való magyar katonának megvan a maga közös, hazuról hozott régi katonanótája. A régi melódiákhoz természetesen itt is, ott is új szöveg született, de aránylag kevés az olyan dal, amelynek keletkezése közvetlenül a szabadságharc idejére esik.

83

A MAI MAGYAR KATONANÓTA

IRTA: KACSOH PONGRÁC DR.

A mai magyar katonanóta nyilván a világháború jegyében áll. Annak hatása alatt fejlődik, virágzik és hervadozik. A világháború ma még tart; hogy mikor lesz vége, senkise tudja: ameddig pedig tart, a katonanóta kincstára folyton gyarapodhat, új nóták jöhetnek, meglevők átalakulhatnak, egymással összeolvadhatnak, egyesek el is kallódhatnak. Igen bajos volna hát végleges véleményt mondani katonáink dalairól. És veszedelmes is! A kutató könnyen juthatna oly eredményre, melyet pár hónapon, vagy héten belül a fejlődés megcáfolna.

Egyébként is az esztétika — a hasznos, az értékes esztétika — „a posteriori” tudomány: Elöl jár a művészet a maga alig kifürkészhető és meg nem jövendőltető

útjain — azután jön a gyűjtő és leltározó művészet-történet — a rendező, osztályozó, általános törvényeket kereső esztétika pedig leghátul ballag. Ha nem így van, akkor az eredmény alig-alig egyezik a tapasztalattal. Nem a Kantok, Schellingek, Hegelek avagy Herbartok nagyszerűen konstruált légváraitra gondolunk most, amelyeket épen a nagy alkotó művészek értenek meg legkevésbé. Spencer, Taine, Helmholtz, Wundt, Grose és Guyau szerényebb, szorgalmas, lépésről-lépésre haladó művészet elméletei azok, melyek e percben szemünk előtt lebegnek.

Ne akarjunk hát hangzatos, minél nagyobb általánosságra törekvő törvényekkel imponálni a kegyes olvasónak, mikor a forrongó „ma” magyar katonanótáiról beszélünk.

115

Cserna Andor és Kacsóh Pongrác írásának kezdete a Daliás idők muzsikája kötetben

dallamot, Kossovits 1794 decemberében újragondolta vagy feldolgozta, Csokonai három évvel később szöveget írt hozzá, 1803-ban pedig a verssel együtt megjelent nyomtatásban, zongora kísérettel.

Hubay és kortársai a Lavotta-centenárium idején nem tudtak se az 1803-as kiadványról, se az említett Kazinczy-leveletről, ugyanis a levélösszkiadás közreadója, Harsányi István csak 1927-ben publikálta felfedezését a Csokonai-dal komponistájával kapcsolatban. Hubay talán mégis joggal hitt Káldy Gyulának, akinek Lavotta-közreadása megvolt a kottatárában.

A *Cserebogár, sárga cserebogár* kezdetű dallal kapcsolatos, jelentős terjedelmű irodalomban sem találtunk olyan bizonyítékot, ami egyértelműen megerősítené vagy cáfolná id. Ábrányi Kornél közlését a szerzősége vonatkozóan. Amint Ábrányi *A magyar zene a XIX. században* című, 1900-ban megjelent könyvében írta: „Ilyen dal volt e század elején az unikumszámba menő elévülhetetlen becsű klasszikus «Cserebogár, sárga cserebogár» stb. című, melyet a szóhagyomány s az én atyám tanúsága szerint is Lavotta János szerzett, az ő országos vándorlásai közben.” Közismert, hogy Lavotta az 1810-es években hosszú ideig vendégeskedett Ábrányi édesapja, Ábrányi (szül. Eördögh) Alajos Szabolcs megyei birtokán, így joggal hihetünk neki, hacsak nem

feltételezzük, hogy az apa szándékosan vezette félre a fiát, vagy ő az olvasóit. A dalt az 1810-es évek közepén Déryné társulata már országszerte népszerűsítette, Petőfi pedig gyermekkorában a dajkájától hallotta, amint azt *Szüülőföldemen* című költeményében megírta:

Itt születtem én ezen a tájon
Az alföldi szép nagy rónaságon,
Ez a város születésem helye,
Míntha dajkám dalával vón tele,
Most is hallom e dalt, elhangzott bár:
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

A Lavottának tulajdonított fenti dallamok, a *Lavotta első szerelme* és a *Sárga cserebogár* olyannyira meghatározó szerepet játszottak egy évszázad magyar zenei gondolkodásában, hogy ehhez képest a szerzőség kérdése szinte marginális jelentőségű. Az országszerte énekelt melódiák Lavotta Jánossal és a körük szőtt legendával együtt részei lettek az ország kollektív emlékezetének, származásuk mintegy megerősítést nyert a muzsikás centenáriumi ünnepségei során, ezért – József Attilát idézve – ha tudnánk is, hogy a műre vonatkozó feltételezés *nem igaz*, attól még hihetnénk benne, hogy *valódi*.

Gombos László